

Критеријуми оцењивања Стручног већа друштвених наука

Ова наставна група обухвата укупно шест предметних области (историјску, психолошку, социолошку, филозофску, грађанску и верску) које се предају у четири средњошколска и два основношколска нивоа у МГ. Оно што повезује ово образовно подручје јесте својеврстан однос према човеку као субјекту изучаваних области, значајан утицај на социјалну праксу и вредности, те могућност унапређивање и оживотворење знања кроз читав низ додатних, школских или ваншколских, активности. Под тим подразумевамо учешће на такмичењима, дебатама, квизовима, смотрема културе, хуманитарним акцијама, грађанским иницијативама, ангажовање у различитим облицима групног рада, интердисциплинарним пројектима, истраживачком раду, самовредновању и вршњачком вредновању, припрему презентација, есеја, цртежа. Још једно одређење које повезује наш педагошки приступ и приближава критеријуме оцењивања јесте индивидуални приступ нашим својеврсним и талентованим ученицима МГ. То подразумева и могућност појединачних и обogaћених планова рада, и оцењивање према постављеним циљевима и стандардима постигнућа. Овде мислимо и на прилагођавање потребама најуспешнијих ђака који одсуствују због учешћа на међународним такмичењима. Утемељеност самог процеса оцењивања принципијелно извире из Блумове таксономије знања, а формално-садржински се ослања на Правилнике о оцењивању ученика у основном и средњем образовању и васпитању, објављене 2013. и 2015. у "Службеном гласнику РС".

Ми ћемо у овом уводном делу потцртати начела, навести и дефинисати основне појмове процеса оцењивања (оцена, критеријум, сврхе, предмет, врсте, поступак, обавештавање, евиденција). То су наши заједнички постулати и оријентири. Затим ћемо, не доводећи у питање елементе који нас повезују, показати како се ови утемељујући принципи отелотворују у групама предмета које су ипак нешто ближе.

Када су питању писмене провере знања ослањамо се на скалу која изражава однос између процента тачних одговора и одговарајуће оцене:

Прецент тачних одговора	Оцена
од 85%-до 100%	одличан (5)
од 70%-до 85%	врло добар (4)
Од 55%-70%	добар (3)
од 40%-55%	довољан (2)
испод 40%	недовољан (1)

Ова тебела, као шири оквир и оријентација, примењује се на оцењивање тестова знања који се организују на различите начине, са различитим степеном строгости у зависности од узраста ученика, врсте предмета и приступа наставника. Наиме, правилник о усклађивању критеријума оцењивања у оквиру Стручног већа хоће да усклади и повеже, али не и да поништи специфичности.

Оцена

Оценом се изражава:

1) оствареност циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа, достизање исхода и степена развијености компетенција у току савладавања програма предмета;

- 2) ангажовање ученика у настави и ваннаставним активностима;
- 3) напредовање у односу на претходни период;
- 4) препорука за даље напредовање ученика.

Бројчане оцене су: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и недовољан (1). Описне оцене су успешан и веома успешан (Грађанско васпитање) и задовољава, добар и истиче се (Грађанско васпитање у основним школама и Верска настава):

Ученику се може повећати оцена из предмета због афирмативног односа према настави, ваннаставним активностима или друштвеном ангажману.

Сврха и принципи оцењивања

Наставници се руководе следећим принципима при оцењивању:

- 1) поузданост: означава усаглашеност оцене са утврђеним, јавним и прецизним критеријумима оцењивања;
- 2) ваљаност: оцена исказује ефекте учења (оствареност исхода, ангажовање и напредовање ученика);
- 3) разноврсност начина оцењивања, како би се осигурала ваљаност, поузданост и објективност оцена;
- 4) редовност обезбеђује континуитет у информисању ученика о њиховој ефикасности у процесу учења;
- 5) оцењивање без дискриминације;
- 6) уважавање индивидуалних разлика.

Предмет и врсте оцењивања

Оцена је описна и бројчана. Праћење развоја и напредовања ученика у достизању исхода и стандарда постигнућа, као и напредовање у развијању компетенција у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем. Формативно оцењивање, у смислу ових критеријума, јесте редовно и планско прикупљање релевантних података о напредовању ученика, постизању прописаних исхода и циљева и постигнутом степену развоја компетенција ученика. Сумативно оцењивање, у смислу ових критеријума, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине, модула или за класификациони период из предмета и владања. Оцене добијене сумативним оцењивањем су (изузев изборних и алтернативних предмета) бројчане и уносе се у дневник рада, а могу бити унете и у педагошку документацију.

Начин и поступак оцењивања

Ради планирања рада и даљег праћења напредовања ученика, наставник на почетку школске године процењује степен развијености компетенција ученика у оквиру одређене области. Оцењивање се остварује применом различитих метода и техника, које наставник бира у складу с критеријумима оцењивања и прилагођава потребама и развојним специфичностима ученика.

Закључна оцена је бројчана или/и описна и утврђује се на основу свих оцена од почетка школске године и сагледавања развоја, напредовања и ангажовања ученика и прикупљених података у педагошкој документацији наставника.

Закључна оцена за успех из предмета може изузетно да буде и највећа

појединачна оцена уписана у дневник, добијена било којом техником провере постигнућа.

Закључна оцена за успех из предмета не може да буде мања од:

1) одличан (5), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена најмање 4,50;

2) врло добар (4), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 3,50 до 4,49;

3) добар (3), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 2,50 до 3,49;

4) довољан (2), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 1,50 до 2,49.

Закључна оцена за успех из предмета је недовољан (1), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена мања од 1,50.

Закључна оцена за успех из изборних предмета (Верска настава и Грађанско васпитање), где се оцењивање врши описно, може да следи аналогију и дух критеријума бројчаног оцењивања. С тим да овде нема недовољне оцене.

Обавештавање о оцењивању

На почетку школске године ученици, родитељи, односно старатељи се обавештавају о критеријумима, начину, поступку, динамици, распореду оцењивања и доприносу појединачних оцена закључној оцени.

Евиденција о успеху ученика

Наставник у поступку оцењивања прикупља и бележи податке о постигнућима ученика, процесу учења, напредовању и развоју ученика током године у дневнику рада и својој педагошкој документацији.

Критеријуми бројчаног оцењивања за предмете Филозофија и Социологија

Примењују се разноврсни типови оцењивања (усмени одговор, писање есеја и беседа, семинарски радови, ушешће у дискусији или беседничкој пракси и по потреби тестови знања).

Оцену одличан (5) добија ученик који је у стању да:

1) Самостално и на креативан начин објашњава и критички разматра сложене садржинске целине и чињенице; процењује вредност социјалистичких и филозофских теорија, идеја и ставова;

2) Уме да се замисли над оним што је саморазумљиво и подразумевано, да вишеструко сагледава и аргументовано мисли;

3) Прати појмовне везе и развој филозофске и социолошке терминологије

4) Изражава се на различите начине усмено, писано, практично, ликовно. и др.), укључујући и коришћење информационих технологија.

5) Примењује и отелотворује знања учешћем у дебатама, реторичкој пракси (прогодној и такмичарској), писањем проблемских текстова, припремом презентација, одговарајућих илустрација;

Оцену врло добар (4) добија ученик који је у стању да:

- 1) Познаје суштину учења значајних филозофских и социолошких мислилаца и школа;
- 2) Уме да поставља битна питања и да уочава проблемске изазове;
- 3) Повезује садржаје и концепте из различитих области са ситуацијама из социјалног и личног живота;
- 4) Заузима ставове на основу сопствених тумачења и аргумената;
- 5) Показује одговорност за свој напредак и отворен је за комуникацију;

Оцену добар (3) добија ученик који је у стању да:

- 1) Упознао је тематске целине, одговарајућа питања и решења појединих учења;
- 2) Уме да репродукује, али недостаје му смелости да промисли, критички преиспита и продуби своја знања;
- 3) Самостално извршава рутинске радне задатке према стандардизованој процедури, групише податке према задатим критеријумима;
- 4) Следи упутства и савете, захвалан је за групни рад.

Оцену довољан (2) добија ученик који је у стању да:

- 1) Препознаје и разуме кључне теме, појмове и информације;
- 2) Решава једноставне проблемске ситуације у познатом контексту;
- 3) Следи упутства и извршава задатке уз подршку наставника;

Оцену недовољан (1) добија ученик који не испуњава критеријуме за оцену довољан (2) и не показује заинтересованост за сопствени процес учења, нити напредак.

Критеријуми бројчаног оцењивања за предмете Историја(основна и средња школа) и Психологија

Када су у питању ови предмети наши заједнички принципи оцењивања оваплоћују се и на један специфичан начин. Поред оних универзалних мерила и поступака испитивања и оцењивања ђака, овде се појављују стручно профилисани и стандардизовани тестови, анкете и тестирања, где постоји већа врста обавезности и прецизније нормирање и вредновање ученичких постигнућа. Општи циљеви предматних програма Историје и Психологије су да ученици упознају и разумеју историјске и психолошке чињенице и феномене, као и да развију когнитивне, емоционалне и социјалне вештине, просоцијалне ставове и демократске вредности. Ученици би требало да могу самостално да прикупљају и обраде историјска и психолошка знања, да их анализирају и интерпретирају, извуку поуке, те да уоче и решавају проблеме у свакодневним животним ситуацијама у складу са практичним импликацијама предметних садржаја. Такође, ученици би требало и да имају прилику за стваралачко и критичко мишљење, аргументовани дијалог, сарадњу и тимски рад, те морално расуђивање и неговање духа толеранције.

Оцењивање је континуирано, усмено и писмено (тест, контролна вежба). Када су у питању оцене на тестовима крећемо се у интервалима поменуте скале, који су строжије постављени за историјске тестове гимназијског програма, него за психолошка

тестирања и провере знања.

Тестови знања из Историје за основце организују се по потреби и са блаже постављеним критеријумима.

Закључна оцена вреднује и друге модела рада и форме оцењивања и сумативно резултира следећим стандардом;

Највиша оцена одличан (5) – ученик сагледава целовито историјске и психолошке токове, познаје узроке и законе, способан је да примени знање у новој ситуацији, на нов начин, те да самостално искаже лични аргументовани став и на основу критичке анализе појмова формира одговарајуће закључке и трага за сврхама. Показује иницијативу током наставе, може успешно да ради у различитим контекстима.

Оцена врло добар (4) - да је ученик способан да функционално барата историјским и психолошким појмовима - анализира, класификује, повезује, примени или трансформише, те изведе закључак. Сналази се у различитим облицима рада.

Оцена добар (3) - да разуме појмове и чињенице, успоставља законите везе, може самостално да објасни значај историјских догађаја или психичких процеса. Уз подршку наставника може да се опроба у различитим форматима рада.

Оцена довољан (2) - има елементарно познавање појмова и чињеница у изворном облику, може уз помоћ наставника да објасни њихове везе и значај.

Оцена недовољан (1) - кад не може ово за оцену 2, нити показује жељу да напредује

Критеријуми описног оцењивања за предмете Грађанско васпитање и Верска настава

Овај пар изборних предмета поред сазнајне, треба да развије и моралну димензију ученикове личности. Избор се заснива на добровољности и афинитетима, садржаји се усвајају практиковањем и осећањима, а исходи су усмерени на заједницу (верску и/или грађанску). Ипак, и овде постоје одређени нивои знања (битни појмови и начела, организациони или догматски поредак, савест и обичајност, грађанске процедуре или верски обреди) који се могу вредновати. Недовољне оцене међутим нема, мада уколико ученик није редовно долазио на наставу може бити неоцењен. Све неведено треба да резултира описном оценом;

Грађанско васпитање- „задовољава“, „добар“ и „истиче се“ (основци);

- а) Оцену „задовољава“ добија ученик који редовно долази на часове, и показује минимум жеље за учешћем у активностима и толеранцију према члановима групе.
- б) Оцену „добар“ добија ученик који је заинтересован да напредује у наставним програмима, и развија афирмативан однос према групном раду.
- ц) Оцену „истиче се“ добија ученик који је креативан у заједничким програмима и ваннаставним активностима и усваје грађанске навике и вредности.

Грађанско васпитање- „успешан“, „веома успешан“ (средњошколци);

- а) Оцену „успешан“ добија ученик који редовно долази на часове, учествује у групном раду и радионицама, показује интересовање и жељу да развија грађанску свест, толеранцију према члановима групе.

б)Оцену „врло успешан“ добија ученик који је креативан у заједничким програмима, усваја одређена знања, процедуре и вредности грађанског друштва. Такође, је активан у ваннаставним активностима, сарадња са друштвеним институцијама, представе, изложбе, музејске поставке.

Верска настава(„задовољава“, „добар“ и „истиче се“);

а) Оцену „задовољава“ добија ученик који редовно долази на часове, и показује минимум жеље да упозна суштину верског учења.

б)Оцену „добар“ добија ученик који је упознао основу верског учења, смисао и значај одређених ритуала и историју конкретне заједнице.

ц) Оцену „истиче се“ добија ученик који се радошћу приступа часовима, који усвојена знања практикује и осећа. Такође се труди да живи као верник, те повремено са вероучитељом одлази у верску заједницу.

Ако код ученика недостаје минимум интересовања за изабрани предмет, онда се поставља питање његове доследности и одговорности, те се тражи законска могућност да се промени избор предмета и наредном циклусу избора.

Чланови Стручног већа друштвених наука који су целости прихватили овај документ;

Р. Бр.	Име и презиме наставника	Предмет
1.	Др Александар Главник	Историја (1.и2.разред-средња школа)
2.	Добривоје Мишић	Историја (7.и8.разред-основна школа)
3.	Мр Мирјана Репец, школски психолог	Психологија 2.разред (средња школа)
4.	Предраг Ђукнић	Верска настава (основна и средња школа)
5.	Јулијана Илијћ	Грађанско васпитање (основна и средња школа)
6.	Радивоје Благојевић	Грађанско васпитање(средња школа) и Социологија 3.разред(средња школа)
7.	Синиша Митрић, руководилац Већа	Филозофија 4. разред (средња школа)

У Београду 28.11.2017.